

УДК 336

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-5>**Ватаманюк-Зелінська У.З.**

доктор економічних наук,
професор кафедри фінансового менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4971-5763>

Пріцак Я.М.

здобувач вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр»,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8833-7371>

Зелінський М.-П.Б.

здобувач вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр»,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5806-5750>

**Vatamaniuk-Zelinska Uliana, Pritsak Yaryna,
Zelinsky Maxym-Pavlo**
Ivan Franko National University of Lviv

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розглянуто особливості формування та виконання Державного бюджету України в умовах воєнного стану. Доведено, що Державний бюджет займає ключове місце під час регулювання економічних процесів, забезпечення фінансової стабільності та добробуту населення країни, особливо в умовах війни. Досліджено динаміку виконання бюджету за доходами та видатками у період 2018–2022 рр.; проаналізовано основні показники балансу бюджету України. Здійснено аналіз структури дохідної частини Держбюджету. Акцентовано увагу на залученні фінансових ресурсів міжнародних організацій для фінансування видатків Державного бюджету в умовах воєнного стану. Проаналізовано та охарактеризовано структуру видатків Державного бюджету України та виділено пріоритетні напрями видатків з його загального та спеціального фондів. Запропоновано заходи збільшення надходжень Державного бюджету та покращення ефективності здійснення видатків.

Ключові слова: державний бюджет, доходи, видатки, війна, дефіцит.

FEATURES OF THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

The purpose of the scientific article is the analysis and assessment of indicators that demonstrate the peculiarities of the formation and implementation of the State Budget of Ukraine, taking into account the realities of wartime. In the conditions of martial law and the growth of the state debt, questions regarding the implementation of the processes of formation and implementation of the State Budget of Ukraine become particularly relevant, because financial resources are distributed from the budget, as they affect all spheres of life of the population. The scientific work examines the peculiarities of the formation and execution of the State Budget of Ukraine in the conditions of martial law. It has been proven that the state budget occupies a key place in regulating economic processes, ensuring financial stability, as well as social development and welfare of the population, especially in wartime conditions. The dynamics of the specific weight of the state budget in terms of revenues and expenditures in 2018–2022 were studied. The main indicators of the balance of the State Budget of Ukraine over the past 5 years have been analyzed. It is noted that the reasons for the significant increase in the state budget deficit. The revenue part of the state budget was analyzed in terms of revenues in 2018–2022. It is noted that the differentiated structure of the sources of filling the budget reflects the effectiveness of the budget policy. It has been proven that tax revenues occupy an important place in filling the revenue part of the State Budget of Ukraine and their share in the structure of state budget revenues in recent years is the most significant. Sources of international financing of the State Budget of Ukraine during the war period are considered. The structure of expenditures of the State Budget of Ukraine in 2018–2022 was analyzed and characterized. It is noted that during the year of the war, the largest amount of funds was invested in defense, and their share in the structure of state budget expenditures is almost half of all budget expenditures. It has been proven that during the war, state budget expenditures play an important role in financially ensuring the needs of the population and its well-being.

Keywords: state budget, revenues, expenditures, war, deficit.

JEL classification: H61, H72, H5

Постановка проблеми. Забезпечення економічного розвитку та безперервного соціального захисту будь-якої держави є багатограним процесом, що передбачає підвищення рівня добробуту та якості життя суспільства. Однак, даний процес прямо залежить від виваже-

ної бюджетної політики, яка охоплює особливості формування коштів Державного бюджету та передбачає раціональний розподіл грошового фонду між різними сферами життя суспільства. В умовах воєнного стану та зростання державного боргу, питання щодо здій-

снення процесів формування та виконання Державного бюджету України набувають особливої гостроти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та виконання Державного бюджету завжди була актуальною темою наукового дослідження. В умовах війни це питання ще більше зацікавило вітчизняних та зарубіжних вчених. Вагомий внесок у вивчення цієї теми внесли такі дослідники, як: Сьомченко В.В. та Денисенко А.А., які аналізували доходи та видатки бюджету в системі соціально-економічного розвитку України [2]. Канаєва Т., Галабурда А. вивчали особливості бюджетної політики держави в умовах воєнного стану [3]. Чугунов І., Пасічний М., Нікітшин А. звернули увагу на питання пов'язані із надходженнями Державного бюджету України в умовах воєнного стану [11].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Формування та виконання Державного бюджету України в умовах воєнного стану стикається з деякими невирішеними проблемами. Ось кілька ключових аспектів, які потребують уваги: нестабільність економічної ситуації, збільшення витрат на оборону, зменшення доходів, потреба у фінансуванні гуманітарних заходів, підвищений ризик корупції.

Для ефективного вирішення цих проблемних питань потрібно забезпечити ефективний фінансовий контроль з боку держави, залучити громадськість до процесу бюджетування тощо.

Метою наукової статті є аналіз та оцінка показників, які демонструють особливості формування та виконання Державного бюджету України з врахуванням реалій воєнного часу.

Виклад основних результатів дослідження. Характерною рисою цільових публічних фондів є чітко визначені джерела формування і напрями використання коштів. Створення таких фондів визначається конкретними потребами, що стоять перед державою, тому відрізняють як їх склад, так і вирішення питання щодо включення до бюджету [1].

Держава через бюджет забезпечує мобілізацію коштів, необхідних для забезпечення соціально-економічного розвитку країни. Саме від того, чи вдалося сформувати необхідний обсяг державних доходів, залежить ефективність реалізації державних функ-

цій [2]. Державний бюджет займає ключове місце під час регулювання економічних процесів, забезпечення фінансової стабільності, а також соціального розвитку та добробуту населення, особливо в умовах війни.

Глобальні зміни, спричинені повномасштабним вторгненням держави-агресора, вразили економіку України та змусили її змінювати фінансову систему. В умовах воєнного стану надзвичайно важливо забезпечити належне виконання державного бюджету. Нині перед Україною постали завдання із забезпечення ефективного функціонування бюджетної системи, переорієнтації раніше поставлених державою цілей, перерозподілу обмежених бюджетних коштів, забезпечення соціальних виплат громадянам, збільшення видатків на оборону держави, перегляду джерел наповнення бюджету та залучення міжнародної фінансової допомоги. Від злагодженості та швидкої координації ланок бюджетної політики залежить підтримання фінансової стійкості держави та недопущення виникнення макроекономічних дисбалансів [3].

Для розуміння особливостей виконання Державного бюджету дослідимо динаміку виконання дохідної та видаткової частини Державного бюджету України за період 2018–2022 рр., % (рис. 1).

За даними рисунку 1. спостерігаються незначні коливання відсотка виконання дохідної частини Державного бюджету України – від 96% у 2019 році до 101,5% у 2022 році. У період війни видно перевиконання даного показника на 1,49%. Однак, у 2022 році відсоток виконання видаткової частини Державного бюджету скоротився на 17,14% від оптимального значення.

Розглянемо основні показники балансу Державного бюджету України за період 2018–2022 рр. (рис. 2).

Зауважимо, що за період 2018–2022 рр. доходи та видатки Державного бюджету поступово зростали – на 859287,3 млн грн та 1719581 млн грн відповідно. Дефіцит бюджету також значно зріс – на 860294 млн грн у 2022 році порівняно з 2018 р. Це пов'язано з тим, що від початку повномасштабної війни Уряд України витрачає колосальні ресурси на ведення збройної боротьби з агресором і фінансування соціально-економічних потреб країни. З кінця лютого обсяг бюджетних видатків і бюджетного дефіциту, як і структура його фінансування, відображають підвищення частки держави та

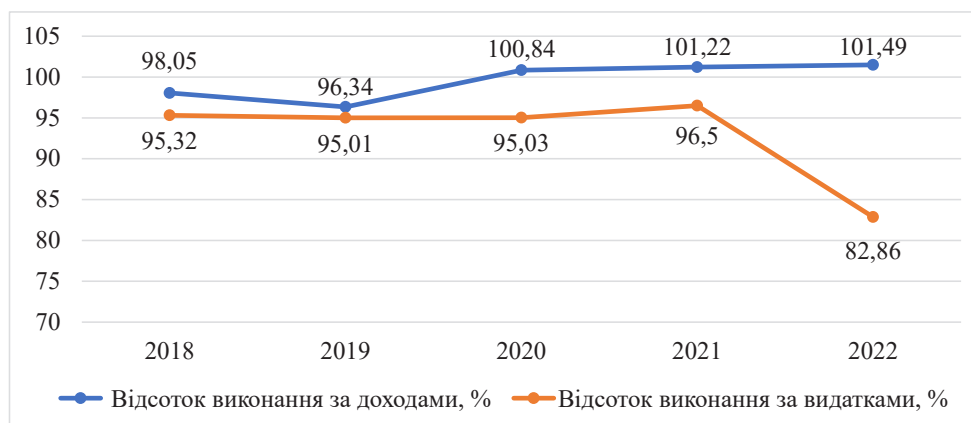

Рис. 1. Динаміка виконання дохідної та видаткової частини Державного бюджету України за період 2018–2022 рр., %

Джерело: складено на основі [4]

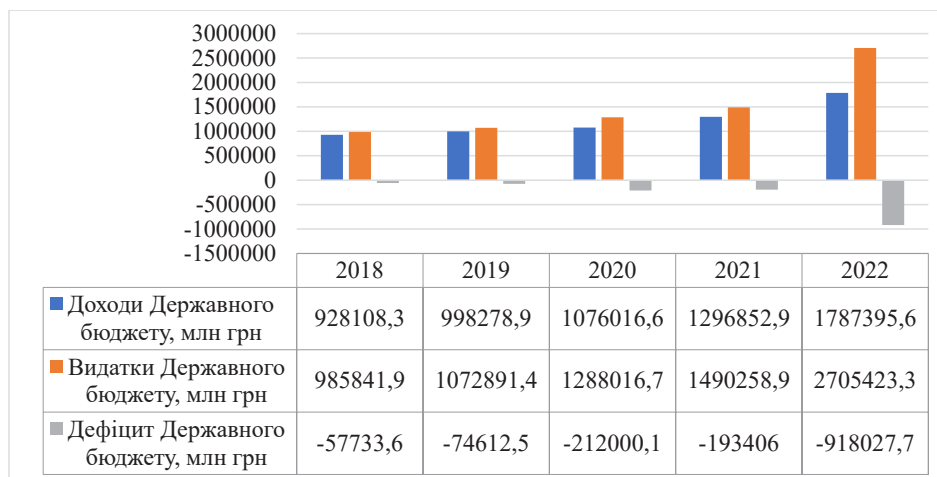

Рис. 2. Динаміка показників балансу Державного бюджету за 2018–2022 рр., млн грн

Джерело: складено на основі [4]

її переорієнтацію на першочергове фінансування військових потреб [5].

Диференційована структура джерел наповнення бюджету відображає ефективність бюджетної політики, тому проаналізуємо дохідну частину Державного бюджету у розрізі надходжень (табл. 1).

Із даних, зведених у таблиці 1, можна підсумувати, що податкові надходження займають важливе місце у наповненні дохідної частини Державного бюджету України. Їхня питома вага у структурі доходів державного бюджету протягом останніх років має найбільше значення і коливається від 50% до 86%. Варто зазначити, що у 2022 р. даний показник значно скоротився – на 157327 млн грн, порівняно з 2021 р., що пов'язано із бойовими діями на території України. У 2022 р., через військову агресію з боку росії, зросли надходження міжнародної допомоги для України від Європейського союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та донорських установ на 479625,9 млн грн порівняно із 2018 р.

Також джерелами формування Державного бюджету України у період війни стали військові облігації, кредити від Міжнародних фінансових організацій, а також двосторонні кредити та гранти іноземних держав (рис. 3).

Найбільше фінансування Державного бюджету України з 24 лютого по 30 грудня 2022 року було від Національного банку України, який відкрив спеціальний валютний

рахунок для збору коштів на потреби армії. Друге місце за найбільшими обсягами фінансової допомоги, яка була надана Україні займають міжнародні організації (МВФ та ЄС), їх допомога становить 21,7% від загальної суми міжнародного фінансування за рік війни.

У період війни видатки Державного бюджету України виконують важливу роль у фінансовому забезпеченні потреб населення та його добробуту. Структура видатків Державного бюджету України за період 2018–2022 рр. подана у табл. 2.

Проаналізувавши структуру видаткової частини Державного бюджету України за період 2018–2022 рр., слід відмітити, що у 2021 році найбільшу питому вагу займали видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (22,77%), які зростають. У 2022 році ці видатки зросли в абсолютному значенні на 86708,2 млн грн порівняно з 2021 роком, проте у структурі видатків зменшились на 7,02%.

За рік війни найбільше коштів спрямовувалось на підвищення обороноздатності держави. Так, значення їх збільшилось на 1045848 млн. грн., а їх питома вага становить майже половину загального обсягу видатків Держбюджету. Також зросли видатки на забезпечення громадського порядку, безпеки та судової влади у 2022 р. порівняно з 2018 р. на 326,4 млрд грн.

Водночас у 2022 році прослідковується тенденція до зменшення обсягу видатків на здійснення загальнодержавних функцій, охорони навколишнього серед-

Таблиця 1

Структура доходів Державного бюджету України за період 2018–2022 рр., млрд грн.

	2018	2019	2020	2021	2022	Темп приросту 2022/2018	Темп зростання 2022/2018
Податкові надходження	753,8	799,7	851,1	1107,0	949,7	195,9	1,25
Неподаткові надходження	164,6	186,6	212,9	175,3	346,3	181,6	2,10
Доходи від операцій з капіталом	0,657	0,183	0,079	328,6	0,610	-0,046	0,92
Від органів державного управління	7,306	8,725	10,65	12576,1	9,465	2,159	1,29
Від ЄС, урядів іноземних держав, МО	1,464	1,139	1,029	1289,8	481,0	479,6	328,4
Цільові фонди	0,187	1,770	0,187	209,4	0,136	-0,051	0,72
Всього доходів	928,1	998,2	1076,0	1296,8	1787,3	859	1,92

Джерело: складено на основі [4]

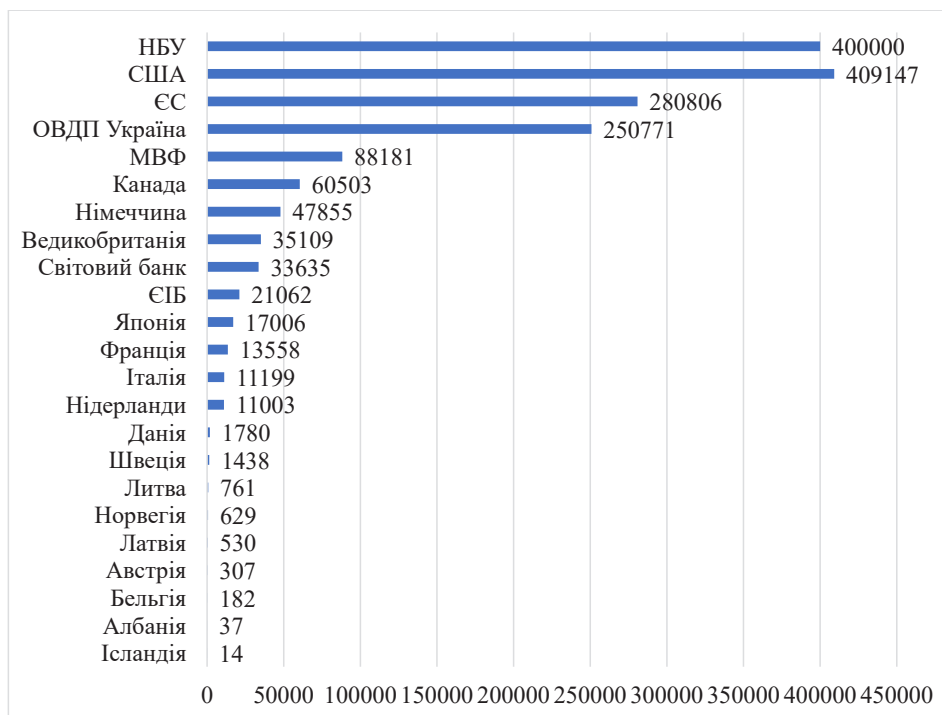

Рис. 3. Джерела міжнародного фінансування Державного бюджету України від держав, що підтримують її суверенітет млн грн.*

* станом на 30.12.2022

Джерело: складено на основі [6]

овища та забезпечення економічної діяльності, освіти, духовного та фізичного розвитку.

Державний бюджет на 2023 рік урядовці самі називають «воєнним» бюджетом країни, що обороняється, або «бюджет для перемоги». На безпеку й оборону у 2023 році запланували витратити понад 1,1 трильйона гривень – це майже половина всіх видатків держбюджету, що є абсолютним рекордом для України, адже стільки коштів на цей сектор ще не виділялося. Видатки на зарплати військових, забезпечення армії, ремонт і закупівлю техніки та зброї у 2023 році в чотири рази перевищують минулорічні [7].

14 березня 2023 р. уряд прийняв постанову Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану» [8]. Так, за цим регламентом наведений перелік пріоритетних платежів, до яких включено видатки загального і спеціального фондів державного та місцевих бюджетів на:

- придбання житла для дітей-сиріт, та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- придбання гігієнічних засобів і товарів першої необхідності для підопічних інтернатних установ системи соціального захисту населення;

Таблиця 2

Структура видатків Державного бюджету України за період 2018–2022 рр., млрд грн.

	2018	2019	2020	2021	2022	Абс. відхил. 2022/2018	Темп зростання 2022/2018
Загальнодержавні функції	162,9	168,2	163,8	206,6	201,9	39,0	1,24
Оборона	97,0	106,6	120,3	127,5	1142,8	1045,8	11,77
Громадський порядок, безпека та судова влада	116,8	140,1	157,6	174,4	443,3	326,4	3,79
Економічна діяльність	63,6	72,3	168,8	180,9	95,3	31,7	1,49
Охорона навколишнього природного середовища	5,24	6,31	6,63	8,20	4,71	-0,52	0,89
Житлово-комунальне господарство	0,296	0,107	0,088	0,164	0,528	0,23	1,78
Охорона здоров'я	22,6	38,5	124,9	170,5	184,2	161,6	8,14
Духовний та фізичний розвиток	10,1	9,96	9,82	15,9	11,05	0,94	1,09
Освіта	44,3	51,65	52,85	63,83	58,51	14,18	1,32
Соціальний захист та забезпечення	163,8	218,6	322,7	339,2	425,9	262,1	2,59
Міжбюджетні трансферти	298,9	260,3	160,1	202,7	136,8	-162,1	0,45
Всього видатків	985,8	1072,8	1288,0	1490,2	2705,4	1719,5	2,74

Джерело: складено на основі [4]

- розвиток мережі ЦНАПів;
- заходи місцевих програм підтримки та розвитку сільського господарства;
- проведення інвентаризації та нормативної грошової оцінки земель;
- виготовлення містобудівної документації [9].

Варто зазначити, що у період воєнного стану в Україні значення місцевих та Державного бюджетів значно зросло не лише в розрізі забезпечення повноцінного розвитку окремих територіальних одиниць, але також для гарантування фінансової безпеки нашої держави загалом. Так, органи місцевого самоврядування фінансують різноманітні заходи, пов'язані із повномасштабною військовою агресією росії проти України, зокрема: потреби територіальної оборони; продовольства для населення; вивезення цивільного населення із місцевості, де ведуться бойові дії, та небезпечних територій у безпечні місця; облаштування місць розміщення громадян, які у зв'язку з бойовими діями залишили місце проживання та забезпечення належних умов для релокованих підприємств [10].

Масштабна воєнна агресія проти України, на відміну від гібридної, має набагато більший негативний вплив на економічний розвиток країни та відповідно значно зменшує обсяги бюджетних доходів, а також кількість платників податків і зборів, як у коротко-, так і довгостроковій перспективі, враховуючи безповоротні втрати населення країни, його масштабне переміщення всередині країни або за кордон [11]. Фіскальна спроможність держави залежить від термінів військових дій високої інтенсивності, які є найбільш руйнівними в частині інституційної стійкості системи державних фінансів.

Висновки. Воєнні дії на території України сильно сколихнули усі сфери життя і негативно відобразились на головному плані доходів та витрат держави. З метою забезпечення стабільного функціонування економіки та

захисту населення, наша держава здійснила низку заходів у сфері наповнення бюджету та розподілу грошових коштів. Пріоритетними стали витрати на оборону та соціальне забезпечення. Під тиском цих витрат змінилися і підходи щодо наповнення бюджету, основними стали податкові надходження та допомога зовнішніх партнерів.

За сучасних умов потрібно акцентувати увагу на наповненні місцевих бюджетів, за рахунок ефективних дій місцевої влади, яка отримала додаткові повноваження внаслідок реформи децентралізації. Адже надходження Державного бюджету України наразі, в умовах війни, базуватимуться на міжнародній фінансовій допомозі, й обсяги державного боргу зростатимуть. Необхідно забезпечити ефективне витрачання бюджетних коштів. А покращення бізнес-клімату в країні через гарантування справедливої, рівної, передбачуваної та прозорої податкової політики і чесної конкуренції дасть змогу активізувати вітчизняне підприємство. Крім того, необхідним є захист інвестицій та прав власності, а також незмінність нормативно-правового середовища для потенційних інвесторів з країн, які підтримують суверенітет України. Активізація інвестиційної активності та стимулювання підприємництва сприятиме додатковим надходженням до бюджетів різних рівнів.

Ефективним кроком на рівні Уряду може стати задіяння реверсної дотації (для тих регіонів, які у 2023 р. отримали «реверс»), що дасть змогу органам місцевого самоврядування використовувати кошти протягом планового року. За цієї умови доцільно запровадити цільове використання таких коштів, що має стати однотипним для всіх утримувачів дотації. Доречним видається такий першочерговий напрям використання «реверсу» як спрямування цих коштів на відновлення енергетичної інфраструктури територіальних громад, або ж можливість здійснення депозиту, якщо на території юрисдикції відповідних ОМС таких об'єктів нема.

Список використаних джерел:

1. Ватаманюк-Зелінська У.З., Ситник Н.С., Стасишин А.В., Круглякова В.В. Бюджетний менеджмент : навчальний посібник. Львів : Видавництво «Магнолія», 2021. 511 с.
2. Сьомченко В.В., Денисенко А.А. Доходи та видатки бюджету в системі соціально-економічного розвитку України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 4(15). URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/4_15_uk/11.pdf (дата звернення: 17.04.2023).
3. Канаєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану. *Scientia fructuosa (Вісник Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. Том 144. № 4. С. 98–109. URL: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1349/1291> DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2022\(144\)07](https://doi.org/10.31617/1.2022(144)07) (дата звернення: 17.04.2023).
4. Офіційний державний веб-портал. Міністерство фінансів України. URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 17.04.2023).
5. Богдан Т. Воєнні фінанси: що повинна робити держава? 2022. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/523270_voienni_finansi_shcho_provinna_roboti.html (дата звернення: 17.04.2023).
6. Фінансування Державного бюджету України з початку повномасштабної війни. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 19.04.2023).
7. Ржеуцька Л. Особливості держбюджету України за умов воєнного стану. 2022. URL: <https://www.dw.com/uk/osoblivosti-persogo-derzbudzetu-ukraini-v-umovah-voennogo-stanu/a-63150054> (дата звернення: 20.04.2023).
8. Постанова КМУ : Про внесення змін до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану від 27.08.2022 р. № 978-2022-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
9. Михайлов Д.В. Україні розширили перелік пріоритетних видатків з бюджету. 2023. URL: <https://susplne.media/415068-v-ukraini-rozshirili-perelik-prioritetnih-vidatkiv-z-budzetu/> (дата звернення: 20.04.2023).
10. Ватаманюк-Зелінська У.З., Штундер І.М., Гаврилюк С.О. Тенденції формування та виконання місцевих бюджетів умовах воєнного стану. *Інноваційна економіка*. 2022. № 4. С. 60–67. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/976> (дата звернення: 20.04.2023).
11. Чугунов І., Пасічний М., Нікітшин А. Доходи Державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Scientia fructuosa (Вісник Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. № 5. URL: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1572/1497> (дата звернення: 20.04.2023).

References:

1. Vatamaniuk-Zelinska U.Z., Sytnyk N.S., Stasyshyn A.V., Kruhliakova V.V. (2021) Biudzhetnyi menedzhment: navchalnyi posibnyk. Lviv: "Mahnoliia", 511 p.
2. Somchenko V.V., Denysenko A.A. (2019) Dokhody ta vydatky biudzhetu v systemi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, vol. 4(15). Available at: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/4_15_uk/11.pdf (accessed April 17, 2023).
3. Kanaieva T., Halaburda A. (2022) Biudzhetna polityka derzhavy v umovakh voiennoho stanu. *Scientia fructuosa (Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu)*, tom 144, no. 4, pp. 98–109. Available at: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1349/1291> DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2022\(144\)07](https://doi.org/10.31617/1.2022(144)07) (accessed April 17, 2023).
4. Ofitsiyniy derzhavnyi veb-portal. Ministerstvo finansiv Ukrainy. Available at: <https://openbudget.gov.ua/> (accessed April 17, 2023).
5. Bohdan T. (2022) Voienni finansy: shcho povynna robyty derzhava? Available at: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/523270_voienni_finansi_shcho_povinna_robiti.html (accessed: April 17, 2023).
6. Finansuvannia Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy z pochatku povnomasshtabnoi viiny. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (accessed April 19, 2023).
7. Rzhetska L. (2022) Osoblyvosti derzhbiudzhetu Ukrainy za umov voiennoho stanu. Available at: <https://www.dw.com/uk/osoblyvosti-persogo-derzbudzetu-ukraini-v-umovah-voennogo-stanu/a-63150054> (accessed April 20, 2023).
8. Postanova KМУ: Pro vnesennia zmin do Poriadku vykonannia povnovazhen Derzhavnoiu kaznacheiskoiu sluzhboiu v osoblyvomu rezhymi v umovakh voiennoho stanu vid 27.08.2022 r. No. 978-2022-p. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2022-%D0%BF#Text> (accessed April 20, 2023).
9. Mykhailov D.V. (2023) Ukraini rozshyryly perelik priorityetnykh vydatkiv z biudzhetu. Available at: <https://suspilne.media/415068-v-ukraini-rozsirili-perelik-priorityetnih-vidatkiv-z-budzetu/> (accessed April 20, 2023).
10. Vatamaniuk-Zelinska U.Z., Shtunder I.M., Havryliuk S.O. (2022) Tendentsii formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhetiv umovakh voiennoho stanu. *Innovatsiina ekonomika*, no. 4, pp. 60–67. Available at: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/976> (accessed April 20, 2023).
11. Chuhunov I., Pasichnyi M., Nikitishyn A. (2022) Dokhody Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Scientia fructuosa (Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu)*, no. 5. Available at: <http://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1572/1497> (accessed April 20, 2023).